

Ляшенко Олександра Миколаївна,
*доктор економічних наук, професор, вчений секретар,
Національний інститут стратегічних досліджень*

Ляшенко Александра Николаевна,
*доктор экономических наук, профессор, ученый секретарь,
Национальный институт стратегических исследований*

Liashenko O. M.,
*Doctor of Economics, professor, Scientific Secretary,
National Institute for Strategic Studies*

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ СТРАТЕГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Анотація. Наведено теоретичні та методологічні засади розробки стратегії розвитку вищого навчального закладу. Подано методичні положення щодо програми стратегічного розвитку вищого навчального закладу. Наведено відповідні рекомендації.

Ключові слова: стратегія, вищий навчальний заклад, стратегічний розвиток.

Аннотация. Описаны теоретические и методологические основы разработки стратегии развития высшего учебного заведения. Поданы методические положения по разработке программы стратегического развития высшего учебного заведения как специфического инструмента стратегического управления. Поданы соответствующие рекомендации.

Ключевые слова: стратегия, высшее учебное заведение, стратегическое развитие.

Summary. The article deals with the theoretical and methodological basis of designing development strategy for higher education. Methodical provisions for the program strategic of higher education as a specific tool of strategic management. An appropriate recommendations.

Keywords: strategy, institution of higher education, strategic development.

Стратегія економічного розвитку вищого навчального закладу має передбачати розвиток конкурентних переваг — тобто тих значимих характеристик, які істотно впливають на формування його конкурентної позиції. Конкурентну позицію вищого навчального закладу можна сприймати як місце цього закладу на ринку освітніх послуг з точки зору формування привабливих для споживача елементів освітньої послуги [1]. Конкурентну позицію вищих навчальних закладів можна визначити через різноманітні системи рейтингів, які широко використовуються у багатьох країнах задля розуміння динаміки розвитку вищих навчальних закладів та системи вищої освіти загалом [2].

Стратегія розвитку вищого навчального закладу може ґрунтуватися на основі формування нових та використання наявних конкурентних переваг. Ці переваги проявляють себе лише на фоні дій конкурентів, тобто у вільному ринковому середовищі, і можуть бути

ефективно реалізованими у випадку належної організації різних складових управлінського механізму.

Отже, завдання механізму формування та реалізації стратегії розвитку вищого навчального закладу — забезпечити зміцнення конкурентної позиції закладу за рахунок найбільш ефективного використання конкурентних переваг.

Стратегічне управління вищим навчальним закладом має здійснюватися на основі розгляду закладу як відкритої, складної і динамічної соціально-економічної системи, яка постійно змінює свої характеристики, а відтак — і змінює конкурентну позицію на ринку освітніх послуг. Завдання механізму стратегічного управління вищим навчальним закладом полягає у забезпеченні зміцнення конкурентної позиції закладу за рахунок найбільш ефективного використання конкурентних переваг [3].

Згідно нашої позиції, вищі навчальні заклади, виходячи із власної спеціалізації (профілю), можуть

реалізувати стратегії розвитку на основі використання конкретних можливостей (переваг) створення проєктів у галузі корпоративної освіти. Корпоративна освіта — це сфера освітянської діяльності, яка передбачає проведення навчань задля підвищення кваліфікації або перепідготовки співробітників компаній (корпоративного сектору) за навчальними програмами, складеними на основі запитів бізнес-партнерів. Виділено перспективні напрями стратегії розвитку корпоративної освіти на рівні конкретного вищого навчального закладу: створення структурного підрозділу (інституту, кафедри, навчального центру); передача в оренду освітніх приміщень (аудиторій, комп'ютерних класів, лабораторій); проведення регулярних тренінгів; надання окремих освітніх послуг, створення системи атестації персоналу замовника та ін.

На основі проведеного моніторингу [2] встановлено, що вищі навчальні заклади України мають практику розробки стратегічних рішень, але вони не оформлюються у вигляді окремого документу (стратегії). З метою налагодження успішного механізму стратегічного управління вищим навчальним закладом необхідно організувати системну та цілеспрямовану роботу щодо моніторингу кон'юнктури ринку освітніх послуг, ідентифікації ринкових та позаринкових викликів, оцінки та результативної протидії різним ризикам.

В процесі реалізації програм і заходів стратегічного управління вищі навчальні заклади мають своєчасно реагувати на зовнішні виклики, при цьому з урахуванням проголошеної місії та статутних завдань знаходячи додаткові джерела для підтримки стратегічного розвитку [1].

Стратегія розвитку вищого навчального закладу є результатом функціонування механізму стратегічного управління таким закладом [3]. Стратегічне управління вищим навчальним закладом має здійснюватися на основі розгляду закладу як відкритої, складної і динамічної соціально-економічної системи, яка постійно змінює свої характеристики, а відтак — і змінює конкурентну позицію на ринку освітніх послуг. Завдання механізму стратегічного управління вищим навчальним закладом полягає у забезпеченні зміцнення конкурентної позиції закладу за рахунок ефективного використання конкурентних переваг.

Сучасними інструментами стратегічного розвитку вищих навчальних закладів в умовах сучасних глобальних викликів є впровадження у навчальну практику концепції «освіта протягом життя», створення та впровадження принципово нових освітніх технологій (у тому числі впровадження так званої «відкритої освіти»), використання інформаційно-комунікаційних технологій в якості джерела стратегічного розвитку вищих навчальних закладів, моніторинг та оцінювання стратегічної (ринкової) позиції закладів на основі розрахунку рейтингів (рейтингування) та інші.

На рівні вищого навчального закладу доцільно розробити механізм стимулювання співробітників, які ініціюють та беруть участь у реалізації програм інтеграційного співробітництва. Необхідно також розробити нормативну базу, у тому числі методичні рекомендації, щодо провадження діяльності із різними партнерами. Корисним буде здійснення загального моніторингу за діяльністю інших вищих навчальних закладів у сфері реалізації інтеграційних заходів (програм співробітництва). Результати цієї роботи мають розглядатися регулярно, а за наслідками моніторингу наявних процесів ухвалюватися необхідні управлінські рішення.

Українські вищі навчальні заклади, що функціонують у висококонкурентному середовищі, можуть ініціювати проєкти із створення на своїй базі корпоративних університетів [3].

На основі узагальнення наукових праць [1; 2; 3] виділено головні принципи стратегічного розвитку навчальної діяльності університету:

1. Безперервність освіти, її системність та систематичність.
2. Інноваційність змісту освіти.
3. Єдність фундаментальності та фаховості змісту освіти.
4. Корпоративність, партнерство всіх учасників освітянської діяльності в університеті.
5. Гнучкість освітянської діяльності.
6. Урахування ефекту співнавчання (peer егіесі).
7. Діяльнісний принцип навчання.

У подальшому мають бути виконані дослідження з питань моделювання показників стратегічного розвитку навчальних закладів.

Список літератури

1. Захарін С. В. Аналітичне оцінювання організаційно-економічних та фінансових умов розвитку системи вищої освіти України / С. В. Захарін / Економічний вісник університету. — 2013. — № 20/2. — С. 157–165.
2. Економічні аспекти проблем розвитку вищої освіти в Україні [монографія] / за ред. чл.-кор. НАПНУ І. М. Грищенка. — Хмельницький: ХНУ, 2010. — 478 с.
3. Натрошвілі С. Г. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика / С. Г. Натрошвілі. — К.: КНУТД, 2015. — 320 с.